Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
EVGENIEGO TANCHEVA
przedstawiona w dniu 15 lipca 2021 r.[1]

Sprawy połączone C-693/19 i C-831/19

SPV Project 1503 Srl,
Dobank SpA
przeciwko
YB (C-693/19)
oraz
Banco di Desio e della Brianza SpA,
Banca di Credito Cooperativo di Carugate e Inzago Sc,
Intesa Sanpaolo SpA,
Banca Popolare di Sondrio ScpA,
Cerved Credit Management SpA
przeciwko
YX,
ZW (C-831/19)

[wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożone przez Tribunale di Milano (sąd w Mediolanie, Włochy)]

Odesłanie prejudycjalne – Dyrektywa 93/13/EWG – Nieuczciwe warunki w umowach konsumenckich – Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 – Zasada skuteczności – Artykuł 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Postępowanie w przedmiocie nakazu zapłaty – Postępowanie egzekucyjne – Nakaz zapłaty korzystający z powagi rzeczy osądzonej – Uprawnienie krajowego sądu egzekucyjnego w zakresie badania nieuczciwego charakteru warunków umownych – Zasada powagi rzeczy osądzonej – Prekluzja

I. Wprowadzenie

1. Będące przedmiotem niniejszej opinii dwa przedstawione przez Tribunale di Milano (sąd w Mediolanie, Włochy) wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich[2] oraz art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej

[1] Język oryginału: angielski.
[2] Dz.U. 1993, L 95, s. 29.

dalej „kartą”). Wpisują się one w kontekst postępowań egzekucyjnych w przedmiocie nakazów zapłaty, w odniesieniu do których nie wniesiono sprzeciwu i które w związku z tym stały się prawomocne.

2. Główna kwestia podniesiona w niniejszych sprawach dotyczy zasadniczo ustalenia, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 47 karty stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu uniemożliwiającemu sądowi egzekucyjnemu zbadanie ewentualnego nieuczciwego charakteru warunków umowy, na podstawie której wydano nakaz zapłaty, ponieważ nakaz ten nabył już powagę rzeczy osądzonej.

3. Trybunał rozpatruje niniejsze sprawy równolegle z trzema innymi (C-600/19, C-725/19 i C-869/19), w których przedmiocie dzisiaj także przedstawiam opinie. Sprawy te oparte są na rumuńskim i hiszpańskich wnioskach o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym i dotyczą również podobnych, potencjalnie delikatnych kwestii związanych z zakresem obowiązku badania z urzędu przez sąd krajowy nieuczciwego charakteru warunków umownych zgodnie z orzecznictwem Trybunału dotyczącym wykładni dyrektywy 93/13 oraz związku z niektórymi zasadami krajowego prawa procesowego, w tym z zasadą powagi rzeczy osądzonej.

4. Niniejsze sprawy stanowią zatem dla Trybunału okazję do rozwinięcia orzecznictwa dotyczącego dyrektywy 93/13, w szczególności do wyjaśnienia kwestii dotyczących zasady powagi rzeczy osądzonej w związku z sądową kontrolą nieuczciwych warunków w rozumieniu tej dyrektywy. Ponadto w niniejszych sprawach podniesiono także kwestie powiązania zasady skuteczności z art. 47 karty w tym kontekście.

II. Ramy prawne

A. Prawo Unii

5. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Państwa członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków”.

6. Artykuł 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 stanowi:

„Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców [przedsiębiorców] z konsumentami”.

B. Prawo włoskie

7. W drodze decreto legislativo n. 206 recante Codice del consumo (rozporządzenia z mocą ustawy nr 206 ustanawiającego kodeks praw konsumenta) z dnia 6 września 2005 r. (dodatek zwykły do GURI nr 235 z dnia 8 października 2005 r.) (zwanego dalej „kodeksem praw konsumenta”) dokonano transpozycji dyrektywy 93/13 do włoskiego porządku prawnego.

8. Artykuł 633 Codice di procedura civile („kodeksu postępowania cywilnego”) stanowi:

„Na wniosek wierzyciela określonej sumy pieniężnej lub ilości rzeczy zamiennych albo uprawnionego do wydania określonej rzeczy właściwy sędzia wydaje nakaz zapłaty lub dostawy:

1) jeśli na poparcie dochodzonego roszczenia zostały przedstawione pisemne dowody;

[…]”.

9. Artykuł 641 kodeksu postępowania cywilnego stanowi:

„Z zastrzeżeniem spełnienia przesłanek przewidzianych w art. 633 sędzia nakazuje pozwanemu, w drodze postanowienia z uzasadnieniem wydawanego w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku, zapłatę sumy pieniężnej lub wydanie rzeczy lub żądanej ilości towarów, lub w miejsce tych towarów zapłatę sumy pieniężnej przewidzianej w art. 639, w terminie 40 dni, z wyraźnym pouczeniem, że strona może w tym samym terminie wnieść sprzeciw zgodnie z przepisami kolejnych artykułów oraz że w braku takiego sprzeciwu egzekucja zostanie przeprowadzona.

[…]”.

10. Artykuł 647 kodeksu postępowania cywilnego stanowi:

„W braku sprzeciwu wniesionego w przewidzianym prawem terminie lub jeżeli pozwany nie przedsięwziął kroków prawnych, sędzia, który wydał nakaz, na wniosek, nawet ustny, wnioskodawcy, stwierdza jego wykonalność. W pierwszym przypadku sędzia musi zarządzić nowe doręczenie, jeżeli okazuje się lub wydaje się prawdopodobne, że pozwany nie wiedział o nakazie.

W przypadku stwierdzenia wykonalności nakazu zgodnie z niniejszym artykułem nie ma już możliwości wniesienia sprzeciwu, z zastrzeżeniem przepisów art. 650, a złożone zabezpieczenie zostaje zwolnione”.

11. Artykuł 650 kodeksu postępowania cywilnego:

„Pozwany może wnieść sprzeciw nawet po upływie terminu wyznaczonego w nakazie zapłaty, jeżeli wykaże, że nie mógł się z nim zapoznać w odpowiednim czasie z powodu nieprawidłowości w doręczeniu, nastąpienia przypadkowego zdarzenia lub siły wyższej.

[…]

Wniesienie sprzeciwu jest niedopuszczalne po upływie dziesięciodniowego terminu liczonego od podjęcia pierwszej czynności wykonawczej”.

12. Artykuł 2909 Codice civile („kodeksu cywilnego”) stanowi:

„Ustalenia dokonane prawomocnym wyrokiem wiążą pod każdym względem strony, ich spadkobierców i ich następców prawnych”.

III. Okoliczności faktyczne, postępowanie główne i pytania prejudycjalne

A. Sprawa C-693/19, SPV Project 1503 i in.

13. Zgodnie z postanowieniem odsyłającym YB, jako konsument, zawarł z Findomestic Banca SpA trzy umowy pożyczki na łączną kwotę 18 200 EUR. Spółka ta zbyła następnie swoją wierzytelność spółce Activa Factor SpA, która z kolei zbyła tę wierzytelność SPV Project 1503 Srl (zwanej dalej „SPV"). Zgodnie z warunkami tych umów w przypadku opóźnienia w spłacie miały zostać naliczone kary i odsetki za zwłokę.

14. Postanowieniem z dnia 10 lipca 2012 r. właściwy sąd wydał nakaz zapłaty przeciwko YB, opiewający na kwotę 16 290,52 EUR, z tytułu kwot należnych na podstawie umów pożyczki wraz z odsetkami za zwłokę zgodnie z tymi warunkami. YB nie wniósł sprzeciwu od nakazu zapłaty, który w związku z tym stał się prawomocny.

15. Następnie SPV doręczyła YB nakaz zajęcia z dnia 21 września 2016 r. dotyczący wierzytelności należnych od YB od osób trzecich, w wysokości 31 332 EUR, na które składała się kwota 16 290,52 EUR tytułem kapitału oraz kwota 13 539,27 EUR tytułem odsetek, o których mowa w nakazie zapłaty, a na pozostałą część złożyły się kwoty kosztów i opłat.

16. SPV wraz z innym wierzycielem wszczęli następnie przed sądem odsyłającym postępowanie egzekucyjne przeciwko YB.

17. W toku tego postępowania sąd odsyłający uznał, że warunek dotyczący obliczania stawki odsetek za zwłokę, przewyższającej 14% rocznie, można by uznać za nieuczciwy. Sąd ten nakazał SPV przedstawienie umów pożyczki, na podstawie których wydano nakaz zapłaty, i wezwał YB do wyrażenia zamiaru powołania się na nieuczciwy charakter warunków dotyczących odsetek za zwłokę, co w konsekwencji mogło doprowadzić do zmniejszenia wierzytelności należącej do SPV. W odpowiedzi YB powołał się na nieuczciwy charakter warunku, na podstawie którego określano wysokość odsetek za zwłokę. Sąd odsyłający wskazał na możliwość zbadania z urzędu nieuczciwego charakteru tego warunku i wyznaczył termin rozprawy, aby umożliwić stronom zajęcie stanowiska w tej sprawie. W tym względzie SPV wykluczyła między innymi możliwość, aby powyższe fakty przeważały nad prawomocnym orzeczeniem w postaci sądowego nakazu zapłaty.

18. Sąd odsyłający wyjaśnia, że zgodnie z orzecznictwem Corte suprema di cassazione (najwyższego sądu kasacyjnego, Włochy) powaga rzeczy osądzonej obejmuje nie tylko wyraźne wydanie postanowienia, lecz także powody, które – choć w sposób dorozumiany – stanowią jego logiczną i prawną podstawę. Podejście to ma również zastosowanie do nakazu zapłaty kwoty pieniężnej, który w przypadku braku sprzeciwu staje się prawomocny w odniesieniu do dochodzonej wierzytelności, jak również w odniesieniu do podstawy wydania tego nakazu, uniemożliwiając w ten sposób dalszą analizę przyczyn przedstawionych w uzasadnieniu odnośnego żądania. Wobec tego zasada wynikająca z orzecznictwa sądów krajowych, zwana „dorozumianą powagą rzeczy osądzonej", opiera się na rozumowaniu, zgodnie z którym jeżeli sąd orzekł w danej kwestii, to bezspornie rozwiązał w sposób niesprzeczny z kwestią rozstrzygniętą wyraźnie w orzeczeniu wszystkie pozostałe kwestie podlegające rozpatrzeniu przed rozstrzygnięciem, którego bezpośrednio dotyczy orzeczenie.

19. Sąd odsyłający wskazuje, że, tak jak w niniejszej sprawie, wierzyciel, uzyskawszy nakaz zapłaty, ma prawo powiadomić o zajęciu i złożyć wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego zwanego w prawie krajowym procedurą zajęcia egzekucyjnego, przy czym poprzez zajęcie wierzytelności osób trzecich wierzyciel, na podstawie tytułu egzekucyjnego w postaci nakazu zapłaty, przymusowo przejmuje wierzytelności osób trzecich wobec swojego dłużnika. W ramach postępowania egzekucyjnego sąd może z urzędu wykonać swoje uprawnienie do sprawdzenia faktu istnienia tytułu egzekucyjnego oraz prawidłowości naliczonego roszczenia, ale nie dotyczy to istoty treści owego tytułu.

20. Sąd odsyłający powziął wątpliwość, czy warunki określające wysokość odsetek za zwłokę i przewidujące karę są zgodne z kodeksem praw konsumenta i dyrektywą 93/13. Zdaniem sądu odsyłającego sąd, który wydał nakaz zapłaty, nie zbadał ewentualnego nieuczciwego charakteru tych warunków. Jednakże, zgodnie z prawem krajowym, skoro YB nie zgłosił sprzeciwu wobec tego nakazu, nakaz ten stał się prawomocny, a kwestia nieuczciwego charakteru warunków umów pożyczki jest objęta przedmiotem dorozumianej powagi rzeczy osądzonej. Wynika z tego, że sąd odsyłający, jako sąd egzekucyjny, nie może ustalić, czy warunki tej umowy są nieuczciwe, ponieważ prawo krajowe uniemożliwia mu przeprowadzenie kontroli co do istoty nakazu zapłaty, a nakaz ten nabył już powagę rzeczy osądzonej.

21. Sąd odsyłający zauważa, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału dotyczącym dyrektywy 93/13 zasadę powagi rzeczy osądzonej można pod pewnymi warunkami pominąć. Sąd odsyłający zastanawia się zatem, czy potrzeba zastąpienia formalnej równowagi między stronami umowy równowagą rzeczywistą, mającą na celu przywrócenie między nimi równości, umożliwia sądowi egzekucyjnemu poinformowanie konsumenta o ewentualnym nieuczciwym charakterze warunków umownych, który nie został wyraźnie wykluczony w prawomocnym nakazie, i czy w przypadku gdy konsument chce powołać się na nieuczciwy charakter tych warunków, ten sam sąd może zbadać tę kwestię, ponieważ brak takiego badania mógłby skutkować niepełną i niedostateczną ochroną konsumenta. Sąd odsyłający zauważa, w kontekście art. 47 karty, że inicjatywa sądu, aby poinformować konsumenta o ewentualnym naruszeniu przepisów ochrony konsumenta, nie stanowi naruszenia zasady bezstronności sądu i że Trybunał podkreślił znaczenie tego przepisu w perspektywie skuteczności praw wywodzonych z dyrektywy 93/13.

22. To właśnie w tych okolicznościach Tribunale di Milano (sąd w Mediolanie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy – i w jakich warunkach – art. 6 i 7 dyrektywy 93/13/EWG i art. 47 [karty] stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak badane uregulowanie krajowe, uniemożliwiającemu sądowi egzekucyjnemu przeprowadzenie kontroli co do istoty tytułu egzekucyjnego, który stał się prawomocny, i uniemożliwiającemu temu sądowi, w przypadku gdy konsument chce powołać się na nieuczciwy charakter warunku zawartego w umowie, na podstawie której sporządzono tytuł egzekucyjny, zniwelowanie skutków dorozumianej powagi rzeczy osądzonej?”.

B. Sprawa C-831/19, Banco di Desio e della Brianza i in.

23. Zgodnie z postanowieniem odsyłającym w dniu 18 listopada 2005 r. Banco di Desio e della Brianza SpA (zwany dalej „BDB”) zawarł z YX i ZW umowy poręczenia, które miały stanowić zabezpieczenie pożyczek zaciągniętych przez spółkę handlową Bimecar Trade Srl.

24. Postanowieniem z dnia 20 grudnia 2012 r. Tribunale di Monza (sąd w Monzy, Włochy) wydał nakaz zapłaty na rzecz BDB przeciwko, między innymi, YX i ZW. Nakaz ten nie był przedmiotem sprzeciwu i w konsekwencji stał się prawomocny.

25. Następnie BDB wszczął przed Tribunale di Milano (sądem w Mediolanie) postępowanie egzekucyjne w sprawie zajęcia nieruchomości w odniesieniu do majątku będącego własnością (po połowie) YX i ZW, którzy są małżeństwem. Bimecar Trade i inni wierzyciele YX i ZW przystąpili do tego postępowania.

26. YX i ZW wzięli udział w postępowaniu egzekucyjnym. Na żądanie sądu odsyłającego BDB przedstawił umowy poręczenia. Sąd odsyłający uznał, że o ile status konsumenta w przypadku YX był wykluczony, ponieważ był on przedstawicielem prawnym Bimecar Trade i posiadał 51% udziałów w kapitale zakładowym tej spółki, o tyle ZW mogła kwalifikować się jako konsument, ponieważ posiadała 22% udziałów w kapitale zakładowym tej spółki i najwyraźniej nie zajmowała w niej żadnego odpowiedzialnego stanowiska. Aby ustalić swój status konsumenta, ZW przedstawiła akt przeniesienia własności z dnia 29 stycznia 2013 r., na mocy którego stała się udziałowcem Bimecar Trade, wraz z dokumentami potwierdzającymi, że od 1976 r. była pracownikiem innej spółki. ZW wyraziła również zamiar powołania się na nieuczciwy charakter szeregu warunków zawartych w umowach ze wszystkimi wierzycielami na podstawie kodeksu praw konsumenta. BDB i inni wierzyciele podnosili między innymi, że ZW nie była konsumentem i nie można podważyć powagi rzeczy osądzonej nabytej przez nakaz zapłaty.

27. Sąd odsyłający wyjaśnia, w sposób podobny do przedstawionego w sprawie C-693/19, że w świetle prawa krajowego i orzecznictwa dorozumiana powaga rzeczy osądzonej opiera się na założeniu, że jeżeli sąd orzekł w danej kwestii, to bezspornie rozwiązał wszystkie pozostałe kwestie podlegające rozpatrzeniu przed rozstrzygnięciem, którego dotyczy orzeczenie, przy czym podejście to ma zastosowanie do nakazów zapłaty. Wierzyciel, uzyskawszy nakaz zapłaty, wszczyna postępowanie egzekucyjne oraz, poprzez przejęcie nieruchomości, jak w niniejszej sprawie, na podstawie tytułu egzekucyjnego w postaci nakazu, przejmuje, w oparciu o powiadomienie o zajęciu, prawo rzeczowe do nieruchomości będącej własnością dłużnika.

28. Sąd odsyłający wskazuje, że ze względu na to, iż ZW można uznać za konsumenta, powziął on wątpliwość co do zgodności z kodeksem praw konsumenta i dyrektywą 93/13 warunku zawartego w umowie poręczenia między BDB a ZW, określającego jako siedzibę sądu właściwego do rozstrzygania sporów miejsce inne niż miejsce zamieszkania konsumenta. Ponieważ ZW nie wniosła sprzeciwu wobec nakazu zapłaty, nabył on powagę rzeczy osądzonej, a kwestia, czy warunki umowy poręczenia były nieuczciwe, podlega zasadzie dorozumianej powagi rzeczy osądzonej. O ile wierzyciele twierdzą, że sąd odsyłający nie ma możliwości zbadania ewentualnego nieuczciwego charakteru tych warunków, w szczególności w świetle wyroku z dnia 6 października 2009 r., Asturcom Telecomunicaciones[3], o tyle sąd odsyłający zastanawia się, czy wyrok ten ma zastosowanie, biorąc pod uwagę różnice między rozpatrywanymi krajowymi systemami prawnymi i okoliczności niniejszej sprawy.

29. W tym względzie sąd odsyłający wskazuje, że ZW przyjęła czynną rolę w postępowaniu egzekucyjnym i że w chwili wydania nakazu zapłaty nie zostało jeszcze wydane orzecznictwo Trybunału[4] ustanawiające kryteria uznania poręczyciela takiego jak ZW za konsumenta. Również w orzecznictwie Corte suprema di cassazione (najwyższego sądu kasacyjnego) nie wypracowano

[3] C-40/08, EU:C:2009:615.

[4] Sąd odsyłający powołuje w tym względzie postanowienia: z dnia 19 listopada 2015 r., Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772); z dnia 14 września 2016 r., Dumitraș (C-534/15, EU:C:2016:700).

jeszcze podobnego podejścia [5], natomiast w tamtym czasie wykluczano możliwość uznania osoby fizycznej występującej w charakterze poręczyciela spółki handlowej za konsumenta [6]. Wobec tego ZW nie mogła podnieść zarzutu nieuczciwego charakteru warunków w sprzeciwie od nakazu zapłaty, ponieważ było to możliwe dopiero po wszczęciu postępowania egzekucyjnego, kiedy nakaz ten nie mógł zostać uchylony na podstawie prawa krajowego. Sąd odsyłający zastanawia się, czy w takiej sytuacji przepisy krajowe uniemożliwiają lub nadmiernie utrudniają konsumentom korzystanie z praw przyznanych przez dyrektywę 93/13.

30. Sąd odsyłający zauważa, że w wyroku z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus [7] Trybunał wykluczył możliwość uchylenia wyraźnej powagi rzeczy osądzonej, ale nie zbadał jeszcze zgodności dorozumianej powagi rzeczy osądzonej z art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 oraz art. 47 karty. Zdaniem sądu odsyłającego prawdopodobne jest, że wydając nakaz zapłaty, sąd nie zbadał nieuczciwego charakteru warunków umownych, ponieważ wykluczono możliwość zakwalifikowania ZW jako konsumenta. Sąd odsyłający zastanawia się zatem, czy art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 oraz art. 47 karty pozwalają na uchylenie dorozumianej powagi rzeczy osądzonej, jeżeli owo prawomocne postanowienie prowadzi do pozbawienia konsumenta prawa do skutecznego środka prawnego i praw wywodzonych z tej dyrektywy.

31. W tych okolicznościach Tribunale di Milano (sąd w Mediolanie) postanowił zawiesić postępowanie główne i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„a) Czy – i na jakich warunkach – art. 6 i 7 dyrektywy 93/13/EWG w związku z art. 47 [karty] stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak badane uregulowanie krajowe, uniemożliwiającemu sądowi egzekucyjnemu przeprowadzenie kontroli co do istoty tytułu egzekucyjnego, który stał się prawomocny, w przypadku gdy konsument, mając świadomość swojego statusu (przy czym taka świadomość była wcześniej wykluczona przez orzecznictwo i naukę prawa), wnosi o dokonanie takiej kontroli?

b) Czy – i na jakich warunkach – art. 6 i 7 dyrektywy 93/13/EWG w związku z art. 47 [karty] stoją na przeszkodzie uregulowaniu takiemu jak badane uregulowanie krajowe, które w świetle dorozumianej powagi rzeczy osądzonej dotyczącej braku nieuczciwego charakteru warunku umownego uniemożliwia sądowi egzekucyjnemu, do którego zwrócono się o rozstrzygnięcie w przedmiocie sprzeciwu wobec egzekucji wniesionego przez konsumenta, stwierdzenie wspomnianego nieuczciwego charakteru, i czy można uznać, że taki brak możliwości istnieje również w przypadku, gdy zgodnie z orzecznictwem i nauką prawa obowiązującymi w chwili powstania powagi rzeczy osądzonej ocena nieuczciwego charakteru warunku była wykluczona z uwagi na brak możliwości uznania poręczyciela za konsumenta?”.

IV. Postępowanie przed Trybunałem

32. Uwagi na piśmie w sprawie C-693/19 przedstawiły Trybunałowi rządy hiszpański, włoski i węgierski oraz Komisja, natomiast w sprawie C-831/19 – BDB, ZW [8], rządy hiszpański i włoski oraz Komisja.

[5] Sąd odsyłający powołuje w tym względzie wyrok z dnia 13 grudnia 2018 r. (nr 32225).

[6] Sąd odsyłający powołuje w tym względzie wyroki z dnia 13 maja 2005 r. (nr 10107) i z dnia 9 sierpnia 2016 r. (nr 16827).

[7] C-421/14, EU:C:2017:60 (zwanym dalej „wyrokiem Banco Primus”).

[8] Odnotowano, że YX przedstawił uwagi na piśmie na korzyść ZW.

33. W dniu 27 kwietnia 2021 r. odbyła się wspólna rozprawa, podczas której BDB, ZW, rządy niemiecki, hiszpański i włoski oraz Komisja przedstawili swoje stanowiska ustnie.

V. Podsumowanie uwag stron

34. BDB podnosi niedopuszczalność pytania w sprawie C-831/19, ponieważ ZW nie kwalifikuje się jako konsument i z tego względu dyrektywa 93/13 nie znajduje zastosowania. W każdym wypadku BDB twierdzi, że postanowienie w sprawie ważności warunków umownych stało się prawomocne w braku sprzeciwu ZW lub powołania się przez nią na status konsumenta. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału powaga rzeczy osądzonej nie może zostać uchylona, nawet w obliczu naruszeń prawa Unii, a – jak podkreślił on na rozprawie – ochrona przyznana konsumentom na gruncie dyrektywy 93/13 nie przeważa nad pewnością prawa.

35. ZW twierdzi, że w sprawie C-831/19 oczywiste jest, iż można ją zakwalifikować jako konsumenta w rozumieniu dyrektywy 93/13. ZW wyjaśnia, że nie wniosła sprzeciwu od nakazu zapłaty ze względu na orzecznictwo krajowe, które wykluczało uznanie osoby w jej sytuacji za konsumenta, ale od tego czasu zmieniono je zgodnie z orzecznictwem Trybunału. Jak podniosła ZW na rozprawie, pozbawienie sądu egzekucyjnego możliwości kontroli warunków umownych, których nieuczciwy charakter nie został zbadany w chwili wydania nakazu, pozbawiłoby konsumentów skutecznej ochrony na podstawie dyrektywy 93/13.

36. Rząd niemiecki podnosi, że podział zadań pomiędzy sądem orzekającym co do istoty sprawy a sądem egzekucyjnym opiera się na zasadzie krajowej autonomii proceduralnej, a dyrektywa 93/13 nie wymaga kontroli co do istoty w postępowaniu egzekucyjnym, o ile pierwsze postępowanie daje konsumentowi wystarczającą możliwość dochodzenia praw przyznanych przez dyrektywę 93/13. Jeżeli zatem, jak wydaje się to mieć miejsce w niniejszych sprawach, system krajowy przewiduje kontrolę sądową nieuczciwych warunków na etapie nakazu zapłaty, nie ma potrzeby przeprowadzania drugiej kontroli na etapie postępowania egzekucyjnego.

37. Rząd hiszpański twierdzi, że art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 nie stoją na przeszkodzie spornemu uregulowaniu krajowemu. W sprawach dotyczących nieuczciwych warunków umownych porządek prawny Unii nie wymaga, aby sąd krajowy dokonywał bezterminowej kontroli roszczenia, które było przedmiotem prawomocnego orzeczenia sądowego, co ma zastosowanie w sytuacji, gdy konsument nie skorzystał w odpowiednim czasie ze środków odwoławczych przewidzianych w prawie krajowym, a możliwość kontroli nieuczciwych warunków poza procedurą przewidzianą w tym celu powoduje utratę skuteczności postępowania egzekucyjnego. Jak podniósł ten rząd podczas rozprawy, zasada skuteczności wymaga, by przepisy krajowe były analizowane w kontekście całego krajowego systemu proceduralnego, a wbrew temu, co twierdzi Komisja, niniejsze sprawy dotyczą powagi rzeczy osądzonej. Rząd dodaje, że w odniesieniu do sprawy C-831/19 okoliczność, iż w chwili, gdy nakaz zapłaty stał się prawomocny, Trybunał nie wypowiedział się jeszcze w przedmiocie kryteriów uznania poręczyciela za konsumenta, pozostaje bez wpływu na jego stanowisko.

38. Rząd włoski podnosi, że art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 nie stoją na przeszkodzie spornemu uregulowaniu krajowemu. Niniejsze sprawy różnią się od wcześniejszego orzecznictwa Trybunału, a uregulowanie to respektuje zasadę równoważności, gdyż sąd egzekucyjny nie może z urzędu ponownie badać przesłanek wydania nakazu zapłaty korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, nawet jeśli dotyczy to ewentualnego naruszenia zasad porządku publicznego. Jak podkreślił ten rząd podczas rozprawy, sąd orzekający w przedmiocie nakazu może z urzędu

zbadać nieuczciwy charakter warunków umownych, a konsumentowi przysługują środki zaradcze, aby nie był związany takimi warunkami, jednak jeżeli sąd tego nie uczynił, a konsument nie skorzystał z takich środków, sąd egzekucyjny nie może uniknąć wykonania orzeczenia, którego podstawą jest nakaz; orzeczenie to w sposób dorozumiany wyklucza nieuczciwy charakter warunków umownych, ponieważ w przeciwnym razie nie mogłoby zostać wydane. Wbrew stanowisku Komisji w sprawie C-693/19 niezależnie od przyczyny nieważności warunku umownego, z którego wierzyciel wywodzi swoje prawo, od chwili, gdy prawo to zostało ustanowione, choćby w sposób dorozumiany, na mocy orzeczenia korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, nieważność ta nie może zostać już stwierdzona przez sąd, który musi owo orzeczenie wykonać, przy czym dotyczy to również przypadków nadmiernych odsetek. Rząd dodaje, że co się tyczy sprawy C-831/19, bez znaczenia jest okoliczność, iż orzecznictwo sądów unijnych i krajowych uznające poręczyciela za konsumenta nie istniało w chwili wydania nakazu, ponieważ sąd mógł skorzystać z procedury prejudycjalnej.

39. Rząd węgierski twierdzi, że w odniesieniu do sprawy C-693/19 art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 oraz art. 47 karty nie stoją na przeszkodzie spornemu uregulowaniu krajowemu. Rząd ten twierdzi, że powagi rzeczy osądzonej uzyskanej w braku sprzeciwu dłużnika nie można pominąć, a umożliwienie sądowi egzekucyjnemu dokonania kontroli nieuczciwego charakteru warunków umowy, na której opiera się nakaz zapłaty, pozbawiłoby sensu postępowanie w sprawie wydania nakazu zapłaty.

40. Komisja podnosi, co się tyczy sprawy C-693/19, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoją na przeszkodzie spornemu uregulowaniu krajowemu, o ile daje ono sądowi możliwość sprawdzenia, czy warunek dotyczący zapłaty odsetek w przypadku niewykonania lub opóźnienia w wykonaniu zobowiązania umownego jest potencjalnie nieuczciwy, i w konsekwencji jego wyłączenia. Może tak być w przypadku, gdy zezwala on na ustalenie prawnego nieistnienia tytułu egzekucyjnego ograniczonego do roszczenia związanego z tymi odsetkami lub gdy zezwala sądowi na ograniczenie egzekucji przy zasądzaniu kwot do roszczenia wynikającego z usunięcia odsetek uznanych za nadmierne. Jednakże jeżeliby przyjąć wykładnię, że uregulowanie to nie zezwala sądowi na ustalenie istnienia nieuczciwych warunków, wówczas byłoby ono sprzeczne z art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 interpretowanymi w świetle zasady skuteczności. Komisja twierdzi, że powaga rzeczy osądzonej nie obejmuje nakazu zapłaty odsetek od wierzytelności, których kwota jest nadmiernie wysoka[9], a jeżeli w zakresie uprawnień sądu egzekucyjnego leży sprawdzenie, czy egzekucja jest prowadzona na podstawie ważnego tytułu egzekucyjnego, to zgodnie z zasadą równoważności te same uprawnienia obejmują możliwość stwierdzenia braku naruszenia zasad porządku publicznego, takich jak art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13.

41. Komisja twierdzi, że w odniesieniu do sprawy C-831/19 na oba pytania należy odpowiedzieć łącznie w ten sposób, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoją na przeszkodzie spornemu uregulowaniu, o ile umożliwiają one sądowi egzekucyjnemu zbadanie nieuczciwego charakteru warunku umownego i w konsekwencji jego wyłączenie. W przeciwnym razie uregulowanie to nie jest zgodne z tymi przepisami interpretowanymi w świetle zasady skuteczności. Zdaniem Komisji umowy zawarte z ZW są objęte zakresem stosowania dyrektywy 93/13, a późne uświadomienie sobie przez ZW jej statusu konsumenta jest nieistotne. W tym przypadku, podobnie jak w sprawie C-693/19, art. 47 karty należy traktować jako przepis, w świetle którego należy dokonać wykładni art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, a prawomocny charakter nakazu zapłaty wynika z prekluzji, a nie z powagi rzeczy osądzonej. Komisja podnosi, że kontrola z urzędu nieuczciwych warunków umownych musi być przedmiotem wyraźnej

[9] Komisja powołuje się w tym względzie na postanowienie Tribunale di Macerata (sądu w Maceracie, Włochy) z dnia 1 marca 2019 r.

i należycie uzasadnionej oceny sądu krajowego. Jak podkreśliła Komisja podczas rozprawy, sądy, które wydały nakazy w niniejszych sprawach, nie zbadały nieuczciwego charakteru warunków umownych, a wskazanie samej możliwości wystąpienia nieuczciwego warunku nie wystarczy, gdyż wskazania tego winien dokonać sąd.

VI. Analiza

42. Poprzez pytanie w sprawie C-693/19, które odpowiada co do istoty pytaniu pierwszemu w sprawie C-831/19, sąd odsyłający zasadniczo zmierza do ustalenia, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 47 karty stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które uniemożliwia sądowi egzekucyjnemu zbadanie treści nakazu zapłaty korzystającego z powagi rzeczy osądzonej i uchylenie skutków dorozumianej powagi rzeczy osądzonej, w sytuacji gdy konsument wyraził zamiar powołania się na nieuczciwy charakter warunku umowy, na podstawie której wydano nakaz zapłaty.

43. Poprzez pytanie drugie w sprawie C-831/19 sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 47 karty stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które na mocy dorozumianej powagi rzeczy osądzonej uniemożliwia sądowi egzekucyjnemu rozpatrującemu sprzeciw konsumenta wobec egzekucji zbadanie nieuczciwego charakteru warunków umownych, biorąc pod uwagę, że zgodnie z prawem krajowym obowiązującym w chwili powstania powagi rzeczy osądzonej ocena nieuczciwych warunków umownych była wykluczona, ponieważ poręczyciel nie mógł kwalifikować się jako konsument.

44. Jak wynika z postanowienia odsyłającego i uwag rządu włoskiego, te dwa pytania mają swoje źródło w zawartych w prawie włoskim uregulowaniach proceduralnych dotyczących wykonywania nakazów zapłaty, zgodnie z którymi nakaz stanowiący podstawę późniejszego postępowania egzekucyjnego i zajęcia majątku przez wierzycieli staje się prawomocny i uzyskuje powagę rzeczy osądzonej, gdy konsument jako dłużnik nie wniósł od niego sprzeciwu w przewidzianym terminie. W przypadku bezspornego nakazu zapłaty nieuczciwy charakter warunków umowy stanowiącej podstawę jego wydania uznaje się tym samym za objęty dorozumianą powagą rzeczy osądzonej. Ponadto prawo krajowe przewiduje, że sąd wydający nakaz może z urzędu zbadać ewentualny nieuczciwy charakter warunków umownych, a w przypadku wniesienia sprzeciwu przez konsumenta sąd orzekający w przedmiocie tego sprzeciwu może również zbadać nieuczciwy charakter tych warunków z urzędu. Tymczasem w niniejszych sprawach można uznać, że sądy wydały nakazy zapłaty, które nie były kwestionowane przez konsumentów, przy czym na tym etapie nie wydaje się, aby miało miejsce jakiekolwiek badanie występowania nieuczciwych warunków.

45. Wobec tego wydaje mi się, że na dwa powyższe pytania można udzielić odpowiedzi łącznie, ponieważ dotyczą one głównego aspektu, mianowicie zgodności z prawem Unii uregulowania krajowego, które z uwagi na dorozumianą powagę rzeczy osądzonej uzyskaną przez ten nakaz nie zezwala, by nieuczciwy charakter warunków umowy stanowiącej podstawę wydania nakazu zapłaty była przedmiotem kontroli sądu egzekucyjnego.

46. Aby udzielić odpowiedzi na te pytania, w pierwszej kolejności odniosę się do argumentów BDB dotyczących dopuszczalności pytania prejudycjalnego w sprawie C-831/19 (sekcja A). Przechodząc do istoty spraw C-693/19 i C-831/19, przedstawię następnie pewne wstępne uwagi dotyczące późnego uświadomienia sobie przez ZW jej statusu konsumenta w sprawie C-831/19 oraz potencjalnego znaczenia art. 47 karty w tym kontekście (sekcja B). Następnie przedmiotem

moich rozważań będzie orzecznictwo Trybunału dotyczące dokonywanej przez sąd krajowy kontroli z urzędu warunków umownych na gruncie dyrektywy 93/13 (sekcja C) oraz zastosowanie zasad wypracowanych w tym orzecznictwie do okoliczności niniejszych spraw (sekcja D).

47. Na podstawie tej analizy formułuję wniosek, że pytanie prejudycjalne w sprawie C-831/19 jest dopuszczalne i że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, interpretowane w świetle zasady skuteczności, stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak to będące przedmiotem sporu.

A. W przedmiocie dopuszczalności pytania prejudycjalnego w sprawie C-831/19

48. Zgodnie z argumentami przedstawionymi przez BDB pytanie prejudycjalne w sprawie C-831/19 jest niedopuszczalne, ponieważ ZW nie kwalifikuje się jako konsument, co z kolei powoduje, że dyrektywa 93/13 nie ma zastosowania.

49. Moim zdaniem argumenty te należy odrzucić.

50. Wydaje się, że w świetle orzecznictwa Trybunału sąd odsyłający może uznać ZW za konsumenta.

51. Należy przypomnieć, że zgodnie z motywem dziesiątym dyrektywy 93/13 jednolite normy prawne dotyczące nieuczciwych warunków powinny odnosić się do „wszelkich umów" zawieranych pomiędzy sprzedawcami lub przedsiębiorcami a konsumentami, zgodnie z definicją zawartą, odpowiednio, w art. 2 lit. b) i c) tej dyrektywy [10]. Zgodnie z brzmieniem art. 2 lit. b) tej dyrektywy „konsument" oznacza każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych tą dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem [11]. Dyrektywa 93/13 definiuje zatem umowy, do jakich ma zastosowanie, w odniesieniu do statusu kontrahentów [12]. To szerokie rozumienie pojęcia „konsumenta" pozwala na zapewnienie ochrony przyznanej przez dyrektywę 93/13 wszystkim osobom fizycznym znajdującym się w słabszej pozycji względem sprzedawcy lub przedsiębiorcy [13].

52. W tym kontekście tego w postanowieniach z dnia 19 listopada 2015 r., Tarcău [14] i z dnia 14 września 2016 r., Dumitraș [15] Trybunał orzekł, że dyrektywa 93/13 ma zastosowanie do umowy poręczenia zawartej pomiędzy osobą fizyczną i instytucją kredytową w celu zagwarantowania zobowiązań spółki handlowej powziętych względem rzeczonej instytucji w ramach umowy kredytu, jeżeli taka osoba fizyczna działała w celach niezwiązanych z jej działalnością zawodową i nie ma powiązań funkcjonalnych z tą spółką. Do sądu krajowego należy zatem ustalenie, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności i dowodów, czy osoba ta działała w ramach swej

[10] Zobacz wyrok z dnia 30 maja 2013 r., Asbeek Brusse i de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, pkt 29); postanowienie z dnia 27 kwietnia 2017 r., Bachman (C-535/16, niepublikowane, EU:C:2017:321, pkt 32).

[11] Zobacz wyroki: z dnia 2 kwietnia 2020 r., Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263, pkt 24); z dnia 9 lipca 2020 r., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, pkt 70).

[12] Zobacz wyroki: z dnia 30 maja 2013 r., Asbeek Brusse i de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, pkt 30); z dnia 3 września 2015 r., Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, pkt 17).

[13] Zobacz wyrok z dnia 21 marca 2019 r., Pouvin i Dijoux (C-590/17, EU:C:2019:232, pkt 28).

[14] C-74/15, EU:C:2015:772, w szczególności pkt 26–30.

[15] C-534/15, EU:C:2016:700, w szczególności pkt 31–34.

działalności zawodowej, bądź to z powodu powiązań funkcjonalnych, jakie ma z tą spółką, takich jak zarządzanie, bądź to z uwagi na znaczący udział w jej kapitale zakładowym, czy też działała w celach prywatnych.

53. Jak wskazał sąd odsyłający, w niniejszej sprawie ZW można uznać za konsumenta w zakresie, w jakim w czasie, gdy doszło do zawarcia umów poręczenia z BDB i innymi wierzycielami, działała ona poza swoją działalnością zawodową i nie miała żadnych powiązań funkcjonalnych z Bimecar Trade. Sąd odsyłający wskazał bowiem, że w świetle dokumentów przedłożonych przez ZW w postępowaniu egzekucyjnym, o którym mowa w pkt 26 niniejszej opinii, ZW nabyła 22% udziałów w kapitale spółki Bimecar Trade w dniu 31 stycznia 2013 r., podczas gdy umowy poręczenia między ZW a wszystkimi wierzycielami noszą wcześniejszą datę, a nakaz zapłaty uzyskany przez BDB również poprzedza nabycie tych udziałów przez ZW. Ponadto, według sądu odsyłającego, ZW była związana z inną spółką stosunkiem pracy od 1976 r., a w chwili zawierania umów poręczenia nie pełniła w Bimecar Trade żadnej funkcji kierowniczej.

54. W związku z powyższym należy uznać, że ZW, z zastrzeżeniem dokonania weryfikacji przez sąd odsyłający, kwalifikuje się jako konsument w rozumieniu dyrektywy 93/13, a zatem dyrektywa ta znajduje zastosowanie do postępowania głównego.

55. W związku z tym jestem zdania, że pytanie prejudycjalne w sprawie C-831/19 jest dopuszczalne.

B. Uwagi wstępne

1. W przedmiocie późnego uświadomienia sobie statusu konsumenta w sprawie C-831/19

56. Należy zauważyć, że w pytaniu drugim w sprawie C-831/19 występuje dodatkowy element, który wynika z okoliczności, iż w chwili, gdy nakaz zapłaty będący przedmiotem postępowania egzekucyjnego uzyskał powagę rzeczy osądzonej, ZW, jako poręczycielka, najwyraźniej nie mogła być świadoma swego statusu konsumenta, a zatem nie mogła powołać się na nieuczciwy charakter warunków umownych w okresie przewidzianym na wniesienie sprzeciwu od nakazu. W tym względzie okoliczność, że – jak wskazali sąd odsyłający i ZW (zob. pkt 29 i 35 niniejszej opinii) – orzecznictwo sądów unijnych i krajowych uznające poręczycieli za konsumentów na podstawie dyrektywy 93/13 nie zostało jeszcze wydane w czasie, gdy wydano nakaz zapłaty i gdy konsument mógł wnieść sprzeciw od nakazu, nie wydaje mi się istotna w niniejszej sprawie.

57. Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału (zob. pkt 63 niniejszej opinii) wynika, że dyrektywa 93/13 wymaga od sądu krajowego przeprowadzenia kontroli nieuczciwych warunków z urzędu i, jak wskazała Komisja, wniosek strony, takiej jak konsument, nie może sam w sobie stanowić substytutu sądowej kontroli nieuczciwych warunków na podstawie tej dyrektywy. Późne uświadomienie sobie przez konsumenta jego statusu leży u podstaw uzasadnienia dla istnienia tego obowiązku w orzecznictwie Trybunału. Ponadto, jak wskazały rządy hiszpański i włoski oraz Komisja, z dyrektywy 93/13, w szczególności z jej motywu dziesiątego, jasno wynika, że ma ona zastosowanie do „wszelkich umów” (zob. pkt 51 niniejszej opinii) i nic nie stało na przeszkodzie zbadaniu nieuczciwego charakteru warunków umownych przez właściwy sąd, który mógł złożyć wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

2. Potencjalnie istotny charakter art. 47 karty

58. Poprzez swoje pytania sąd odsyłający zmierza także do ustalenia kwestii zgodności spornego uregulowania krajowego z art. 47 karty. Należy przypomnieć, że postanowienie to, stanowiące potwierdzenie zasady skutecznej ochrony sądowej, zapewnia każdej osobie, której prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem [16]. Kwestią bezsporną jest możliwość zastosowania art. 47 karty w niniejszych sprawach. Wydaje mi się, że – jak wskazała Republika Włoska – sporne uregulowanie krajowe jest objęte zakresem dyrektywy 93/13, a zatem stanowi wdrożenie prawa Unii w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty [17].

59. Należy zauważyć, że w orzecznictwie Trybunału dotyczącym dyrektywy 93/13 istnieje szczególny związek między art. 47 karty a zasadą skuteczności, która również obejmuje zobowiązanie państw członkowskich do zapewnienia ochrony sądowej praw opartych na prawie Unii (zob. pkt 65 niniejszej opinii) [18]. W tym względzie Trybunał orzekł, że ciążący na państwach członkowskich obowiązek zapewnienia skuteczności praw, które jednostki wywodzą z dyrektywy 93/13, oznacza wymóg skutecznej ochrony sądowej, ustanowiony również w art. 47 karty, który ma zastosowanie między innymi do określania zasad proceduralnych dotyczących takich powództw opartych na takich prawach [19].

60. Ponadto, jak wynika z dotychczasowego orzecznictwa Trybunału dotyczącego dyrektywy 93/13, art. 47 karty zdaje się pełnić w dużym stopniu rolę pomocniczą lub uzupełniającą w stosunku do zasady skuteczności w związku z oceną zgodności krajowych przepisów proceduralnych z wymogami tej dyrektywy. Przykładowo art. 47 karty wchodzi w grę w tym kontekście w odniesieniu do kwestii związanych z dostępem do skutecznego środka prawnego, tak aby strony mogły wykonywać swoje prawa wywodzone z dyrektywy 93/13 [20], jak również w odniesieniu do kwestii związanych z dostępem do bezstronnego sądu, takich jak poszanowanie zasad równości stron i kontradyktoryjności w ramach postępowań sądowych, w których kwestionowana jest zgodność z prawem warunków w odniesieniu do tej dyrektywy [21].

61. W niniejszych sprawach bezsporne jest, że, jak wskazał rząd włoski, strony miały dostęp do skutecznych środków prawnych umożliwiających im dochodzenie praw na podstawie dyrektywy 93/13. Ponadto, jak wskazała Komisja, pytania nie dotyczą bezstronności sądu egzekucyjnego [22], lecz raczej możliwości zbadania przez ten sąd warunków umownych, co do których można by

16 Zobacz wyrok z dnia 20 kwietnia 2021 r., Repubblika (C-896/19, EU:C:2021:311, pkt 40).

17 Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 10 września 2014 r., Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 47); zob. także opinia rzecznika generalnego M. Szpunara w sprawie Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, pkt 83, 84).

18 Zobacz w tym względzie opinia rzecznika generalnego M. Szpunara w sprawie Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, pkt 85–97). Zobacz także na przykład A. van Duin, Metamorphosis? The Role of Article 47 of the EU Charter of Fundamental Rights in Cases Concerning National Remedies and Procedures under Directive 93/13/EEC, *Journal of European Consumer and Market Law*, vol. 6, 2017, s. 190–198.

19 Zobacz wyrok z dnia 10 czerwca 2021 r., VB i in. (od C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, pkt 29).

20 Zobacz między innymi wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, w szczególności pkt 59); z dnia 10 września 2014 r., Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, w szczególności pkt 45, 47, 66); z dnia 21 grudnia 2016 r., Biuro podróży „Partner" (C-119/15, EU:C:2016:987, pkt 23–47); por. wyrok z dnia 27 lutego 2014 r., Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, pkt 36–57).

21 Zobacz między innymi wyroki: z dnia 21 lutego 2013 r., Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, pkt 29–36); z dnia 17 lipca 2014 r., Sánchez Morcillo i Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, pkt 21–51); z dnia 29 kwietnia 2021 r., Rzecznik Praw Obywatelskich (C-19/20, EU:C:2021:341, pkt 91–99); por. postanowienie z dnia 16 lipca 2015 r., Sánchez Morcillo i Abril García (C-539/14, EU:C:2015:508, pkt 23–50).

22 Należy zauważyć, że okoliczność, iż sąd krajowy bada z urzędu potencjalnie nieuczciwy charakter warunków umownych i informuje konsumenta o możliwości powołania się przez niego na jego prawa na podstawie dyrektywy 93/13, nie wydaje się sama w sobie naruszać bezstronności tego sądu, ponieważ sąd ten nie „opowiada się po żadnej ze stron", lecz wykonuje funkcje, które spoczywają na nim na mocy prawa krajowego i prawa Unii. Zobacz w tym względzie A. Beka, *The Active Role of Courts in Consumer Litigation: Applying EU Law of the National Courts' Own Motion*, Intersentia, 2018, s. 140–141.

uznać, że zostały w sposób dorozumiany ocenione w orzeczeniu sądowym, które uzyskało powagę rzeczy osądzonej. Dlatego też w tych okolicznościach, niezależnie od uwzględnienia art. 47 karty, gdy jest to uzasadnione, należy uznać, że sprawy te koncentrują się na art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, interpretowanych w świetle zasady skuteczności.

C. Istotne orzecznictwo Trybunału dotyczące kontroli z urzędu przeprowadzanej przez sądy krajowe w odniesieniu do nieuczciwych warunków umownych

62. Artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia, aby nieuczciwe warunki w umowach zawieranych z konsumentami nie były wiążące dla konsumenta [23]. Artykuł 7 ust. 1 tej dyrektywy w związku z jej motywem dwudziestym czwartym zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych z konsumentami [24]. Chociaż przepisy te stały się przyczynkiem do powstania obszernego orzecznictwa, przedstawię w skrócie mające zastosowanie zasady wynikające z tego orzecznictwa dotyczące istnienia i zakresu obowiązku sądu krajowego polegającego na kontroli z urzędu nieuczciwego charakteru warunków umownych, które to zasady są najbardziej istotne dla mojej analizy niniejszych spraw.

1. W przedmiocie istnienia obowiązku sądu krajowego w zakresie kontroli z urzędu

63. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem system ochrony stworzony przez dyrektywę 93/13 opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, zarówno pod względem siły negocjacyjnej, jak i ze względu na stopień poinformowania, i w związku z tym godzi się on na postanowienia sformułowane wcześniej przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść [25]. W celu zapewnienia zamierzonej przez dyrektywę 93/13 ochrony nierówność pomiędzy konsumentem a przedsiębiorcą może zostać usunięta jedynie poprzez czynną interwencję podmiotu niebędącego stroną umowy [26]. Z uwagi na rodzaj i wagę interesu publicznego stanowiącego podstawę ochrony udzielonej konsumentom w przepisach dyrektywy 93/13 sąd krajowy zobowiązany jest zatem do zbadania z urzędu, czy dane warunki umowne nie mają nieuczciwego charakteru, i dokonawszy takiego badania – do zniwelowania braku równowagi między konsumentem a sprzedawcą lub dostawcą, gdy dysponuje w tym celu niezbędnymi informacjami na temat okoliczności prawnych i faktycznych [27].

2. W przedmiocie zakresu kontroli z urzędu

64. Zgodnie z równie utrwalonym orzecznictwem dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie do ustanowienia mechanizmu zapewniającego, by wszelkie warunki umowne, które nie były indywidualnie negocjowane, mogły zostać poddane kontroli do celów oceny ich

[23] Zobacz wyrok z dnia 27 stycznia 2021 r., Dexia Nederland (C-229/19 i C-289/19, EU:C:2021:68, pkt 57). Zobacz także motyw dwudziesty pierwszy dyrektywy 93/13. Jak uznał Trybunał, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 to przepis bezwzględnie obowiązujący, który zmierza do zastąpienia formalnej równowagi praw i obowiązków stron umowy równowagą materialną, która przywraca równość stron. Zobacz wyrok z dnia 11 marca 2020 r., Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, pkt 24).

[24] Zobacz wyrok z dnia 9 lipca 2020 r., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, pkt 52).

[25] Zobacz wyroki: z dnia 27 czerwca 2000 r., Océano Grupo Editorial i Salvat Editores (od C-240/98 do C-244/98, EU:C:2000:346, pkt 25); z dnia 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia (C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 49).

[26] Zobacz wyroki: z dnia 9 listopada 2010 r., VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, pkt 48); z dnia 11 marca 2020 r., Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188, pkt 25).

[27] Zobacz wyroki: z dnia 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, pkt 31, 32); z dnia 4 czerwca 2020 r., Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, pkt 37).

ewentualnie nieuczciwego charakteru [28]. Trybunał podkreślił również, że szczególne cechy krajowego postępowania sądowego prowadzonego na podstawie prawa krajowego pomiędzy konsumentami a sprzedawcami lub przedsiębiorcami nie mogą stanowić elementu mogącego osłabić ochronę prawną, z której powinni korzystać konsumenci na podstawie przepisów dyrektywy 93/13 [29].

65. O ile Trybunał określił już w różnych aspektach i przy uwzględnieniu wymogów z art. 6 ust. 1 i z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 sposób, zgodnie z którym sąd krajowy musi zapewnić ochronę praw, które konsumenci wywodzą z tej dyrektywy, o tyle wobec braku unijnej harmonizacji zasady regulujące procedury stosowane w odniesieniu do badania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunku należą do zakresu porządku prawnego państw członkowskich, pod warunkiem że nie są mniej korzystne niż w przypadku podobnych spraw podlegających prawu krajowemu (zasada równoważności) oraz nie mogą uniemożliwiać lub czynić nadmiernie utrudnionym wykonywania praw przyznanych konsumentom przez prawo Unii (zasada skuteczności) [30].

66. Jeśli chodzi o zasadę skuteczności, Trybunał orzekł, że każdy przypadek, w którym powstaje pytanie, czy krajowy przepis proceduralny nie czyni niemożliwym lub zbyt utrudnionym stosowania prawa Unii, należy rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca tego przepisu w całości procedury, jej przebiegu i jej cech szczególnych, w tym w razie potrzeby zasad leżących u podstaw krajowego systemu sądownictwa, takich jak ochrona prawa do obrony, zasada pewności prawa i prawidłowy przebieg postępowania [31]. W tym względzie Trybunał stwierdził, że poszanowanie tej zasady nie może oznaczać całkowitego zastąpienia absolutnej bierności danego konsumenta [32].

67. W szczególności Trybunał orzekł, że skuteczna ochrona praw przyznanych konsumentowi w dyrektywie 93/13 mogłaby zostać zagwarantowana jedynie pod warunkiem, by krajowe prawo procesowe umożliwiało, w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty względnie w ramach postępowania egzekucyjnego w przedmiocie nakazu zapłaty, kontrolę z urzędu potencjalnie nieuczciwych warunków umowy [33]. Zatem w sytuacji gdy na etapie wykonania nakazu zapłaty nie przewidziano jakiejkolwiek kontroli uczciwości warunków przez sąd krajowy z urzędu, uznaje się, że przepisy krajowe mogą zagrażać skuteczności ochrony zamierzonej przez dyrektywę 93/13, jeżeli przepisy te nie przewidują takiej kontroli na etapie wydawania nakazu zapłaty lub jeżeli taka kontrola przewidziana jest jedynie na etapie sprzeciwu wobec wydanego nakazu, o ile istnieje znaczne ryzyko, że konsumenci nie wniosą koniecznego sprzeciwu [34]. Dyrektywa 93/13 stoi zatem na przeszkodzie temu, by krajowa regulacja dopuszczała wydanie nakazu zapłaty, jeżeli konsumentowi w żadnym momencie postępowania nie przysługuje gwarancja, że sąd przeprowadzi kontrolę uczciwości warunków [35].

68. Ponadto Trybunał przyznał, że ochrona konsumenta nie jest bezwarunkowa i że prawo Unii nie nakłada na sąd krajowy obowiązku wyłączenia stosowania krajowych przepisów proceduralnych przyznających w szczególności powagę rzeczy osądzonej orzeczeniu, nawet jeżeli

28 Zobacz wyrok z dnia 3 marca 2020 r., Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 44).

29 Zobacz wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 50).

30 Zobacz wyrok z dnia 26 czerwca 2019 r., Kuhar (C-407/18, EU:C:2019:537, pkt 45, 46).

31 Zobacz wyrok z dnia 22 kwietnia 2021 r., PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, pkt 53).

32 Zobacz wyrok z dnia 1 października 2015 r., ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, pkt 62).

33 Zobacz wyrok z dnia 13 września 2018 r., Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 44).

34 Zobacz wyrok z dnia 20 września 2018 r., Danko i Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, pkt 46 oraz pkt 2 sentencji).

35 Zobacz wyrok z dnia 20 września 2018 r., Danko i Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, pkt 49).

pozwoliłoby to na usunięcie naruszenia przepisu zawartego w dyrektywie 93/13, niezależnie od jego charakteru [36]. Trybunał podkreślił bowiem znaczenie zasady powagi rzeczy osądzonej zarówno w unijnym, jak i w krajowych porządkach prawnych, oraz to, że dla zapewnienia stabilności prawa i stosunków prawnych, jak też prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości, orzeczenia sądowe, które stały się prawomocne po wyczerpaniu dostępnych środków odwoławczych lub po upływie przewidzianych dla wniesienia tych środków terminów, są niepodważalne [37]. Podobnie, w interesie pewności prawa, ustalanie rozsądnych terminów do wniesienia środków zaskarżenia pod rygorem prekluzji jest zgodne z prawem Unii [38]. Warunki ustalone przez prawa krajowe nie mogą jednak stanowić zagrożenia dla istoty prawa, jakie konsumenci wywodzą z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, polegającego na niezwiązaniu nieuczciwymi warunkami [39].

69. Należy zauważyć, że w wyroku z dnia 6 października 2009 r., Asturcom Telecomunicaciones [40] Trybunał orzekł w szczególności, że przepisy krajowe ustanawiające dwumiesięczny termin, po upływie którego, w braku skargi o uchylenie, wyrok sądu polubownego stawał się prawomocny i w związku z tym nabierał powagi rzeczy osądzonej, są zgodne z zasadą skuteczności, stwierdzając, że jej przestrzeganie nie może sięgać tak dalece, aby kompensowało w całości absolutną bierność konsumenta, który nie wszczął żadnego postępowania w celu obrony swoich praw.

70. Natomiast w wyroku z dnia 18 lutego 2016 r., Finanmadrid EFC [41] Trybunał orzekł, że uregulowanie krajowe dotyczące sposobu wdrażania zasady powagi rzeczy osądzonej w ramach postępowania w sprawie wydania nakazu zapłaty było sprzeczne z zasadą skuteczności, ponieważ decyzja organu kończąca postępowanie w sprawie wydania nakazu stawała się prawomocna, co uniemożliwiało sprawdzenie uczciwości postanowień umownych na etapie postępowania egzekucyjnego tylko dlatego, że konsument nie wytoczył powództwa przeciwegzekucyjnego w przewidzianym terminie, a istniało znaczne ryzyko, że konsument tego nie zrobi.

71. Należy również wyjaśnić, że w wyroku Banco Primus [42], który zapadł w kontekście powództwa przeciwegzekucyjnego wniesionego przez konsumenta wobec postępowania egzekucyjnego z hipoteki, Trybunał orzekł, że dyrektywa 93/13 nie stoi na przeszkodzie uregulowaniu prawa krajowego, które zakazuje sądowi krajowemu badania z urzędu, czy warunki umowy nie mają nieuczciwego charakteru, jeżeli zgodność z prawem całokształtu warunków tej umowy w świetle tej dyrektywy została już zbadana w orzeczeniu korzystającym z powagi rzeczy osądzonej. Jednakże, zdaniem Trybunału, w przypadku istnienia jednego względnie kilku warunków umowy, których uczciwość nie była jeszcze badana w ramach wcześniejszej kontroli sądowej spornej umowy, która to kontrola zakończyła się wydaniem orzeczenia korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, dyrektywa 93/13 wymaga, by sąd krajowy, do którego zgodnie z przepisami wnoszone są nadzwyczajne powództwa przeciwegzekucyjne, miał obowiązek dokonania – na wniosek strony lub z urzędu, o ile posiada niezbędne ku temu informacje na temat stanu prawnego i faktycznego – oceny nieuczciwego charakteru tych warunków. W braku takiej możliwości ochrona konsumenta na gruncie tej dyrektywy byłaby bowiem tylko częściowa i niedostateczna.

[36] Zobacz wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in. (C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 68).

[37] Zobacz wyrok z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 46).

[38] Zobacz wyrok z dnia 22 kwietnia 2021 r., PROFI CREDIT Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, pkt 57).

[39] Zobacz wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in. (C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, pkt 71).

[40] C-40/08, EU:C:2009:615, pkt 34–48.

[41] C-49/14, EU:C:2016:98, pkt 45–55.

[42] Zobacz wyrok z dnia 26 stycznia 2017 r. (C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 49-54).

72. Z powyższego orzecznictwa wynika zatem, że państwa członkowskie nie są zobowiązane na mocy dyrektywy 93/13 do przyjęcia szczególnego systemu proceduralnego w zakresie sądowej kontroli nieuczciwego charakteru warunków umownych, z zastrzeżeniem, że wypełniają one swoje zobowiązania wynikające z prawa Unii, w tym zasad równoważności i skuteczności, a zatem zapewniają przeprowadzenie przez sąd krajowy kontroli w zakresie nieuczciwego charakteru każdego warunku umownego, niezależnie od rodzaju postępowania. Musi istnieć instytucja kontroli przeprowadzanej z urzędu albo przez sąd pierwszej instancji w postępowaniu, albo przez sąd drugiej instancji, niezależnie od tego, czy chodzi o postępowanie egzekucyjne, czy o postępowanie rozpoznawcze, która to kontrola może być przeprowadzona na wniosek konsumenta, o ile nie istnieje znaczne ryzyko, że dana ścieżka proceduralna nie zostanie przez niego podjęta, co zamykałoby możliwość sądowego kontrolowania uczciwości warunków umownych zgodnie z dyrektywą 93/13.

73. Ponadto, zgodnie z orzecznictwem Trybunału, ani ochrona konsumentów, ani zasada powagi rzeczy osądzonej nie mają charakteru bezwarunkowego. Jak pokazują wyroki przywołane w pkt 69–71 niniejszej opinii powyżej, Trybunał przyjmuje wyważone podejście w odniesieniu do wzajemnych relacji między uregulowaniami krajowymi wdrażającymi powagę rzeczy osądzonej a wymogami dyrektywy 93/13, zapewniając jednocześnie, by takie uregulowania nie podważały systemu ochrony konsumentów ustanowionego w tej dyrektywie. W szczególności choć wyrok Banco Primus nie odnosi się bezpośrednio do dorozumianej powagi rzeczy osądzonej, to jednak nacisk Trybunału na potrzebę ostatecznej oceny nieuczciwego charakteru warunków umownych w orzeczeniu korzystającym z powagi rzeczy osądzonej potwierdza pogląd, że uregulowania krajowe, takie jak te będące przedmiotem sporu, stoją w sprzeczności z dyrektywą 93/13. Powrócę do tego wyroku w dalszej części mojej analizy (zob. pkt 81 niniejszej opinii).

74. To właśnie w świetle tych zasad wypracowanych w orzecznictwie Trybunału należy rozpatrywać okoliczności niniejszych spraw.

D. Zastosowanie zasad wypracowanych w orzecznictwie Trybunału do okoliczności niniejszych spraw

75. Jak wynika z pkt 42 i 44 niniejszej opinii, w niniejszych sprawach sporne uregulowanie krajowe przewiduje, iż w postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym nakazów zapłaty, które są bezsporne i w związku z tym korzystają z powagi rzeczy osądzonej, sąd egzekucyjny nie może przeprowadzać kontroli treści nakazu zapłaty ani badać, z urzędu lub na wniosek konsumenta, nieuczciwego charakteru warunków umownych, a to ze względu na dorozumianą powagę rzeczy osądzonej uzyskaną przez ten nakaz.

76. Należy zauważyć, że wbrew podniesionym przez Komisję argumentom, jakoby niniejsza sprawa dotyczyła prekluzji, a nie zasady powagi rzeczy osądzonej, z postanowienia odsyłającego wynika, że sąd odsyłający uważa, iż w niniejszej sprawie występuje skutek powagi rzeczy osądzonej wynikający ze spornych uregulowań krajowych. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wykładnia i zastosowanie prawa krajowego należą wyłącznie do sądu krajowego [43].

[43] Zobacz wyrok z dnia 9 lipca 2020 r., Raiffeisen Bank i BRD Groupe Societé Générale (C-698/18 i C-699/18, EU:C:2020:537, pkt 46).

77. Ponadto w niniejszych sprawach nie występują przesłanki, które mogłyby wywołać wątpliwości w kontekście zasady równoważności. Wydaje się, jak wskazuje rząd włoski, że zgodnie z prawem krajowym sąd egzekucyjny nie może badać nakazu zapłaty korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, nawet jeśli dotyczy to ewentualnego naruszenia krajowych zasad porządku publicznego (zobacz pkt 38 niniejszej opinii).

78. Należy również zaznaczyć, że wbrew temu, co twierdzi Komisja, rząd włoski, w sprawie C-693/19, odrzuca możliwość dokonania wykładni spornego uregulowania krajowego zgodnie z dyrektywą 93/13, tak by sąd egzekucyjny mógł zbadać nieuczciwy charakter warunku dotyczącego nadmiernych odsetek (zob. pkt 38 i 40 niniejszej opinii). Kwestia ta podlega zatem weryfikacji dokonywanej przez sąd odsyłający w świetle ustanowionego w orzecznictwie Trybunału wymogu dokonywania wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem Unii [44].

79. Przechodząc do istoty sprawy: moim zdaniem istnieją silne przesłanki, znajdujące oparcie w orzecznictwie Trybunału, by twierdzić, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, interpretowane w świetle zasady skuteczności, stoją na przeszkodzie spornemu uregulowaniu krajowemu.

80. W tym względzie wydaje mi się, że kontrola ewentualnego nieuczciwego charakteru warunków umownych na podstawie dyrektywy 93/13 musi być przedmiotem wyraźnej i wystarczająco uzasadnionej oceny sądu krajowego. Jak wynika z okoliczności niniejszych spraw, sporne uregulowanie krajowe powoduje przekonanie, że przeprowadzono kontrolę co do istoty nieuczciwego charakteru warunków umownych, mimo że w orzeczeniu sądu krajowego nie ma wzmianki o tym fakcie. Moim zdaniem, tak jak wskazała Komisja, jeżeli kontrola nieuczciwego charakteru warunków umownych nie jest uwzględniona w uzasadnieniu orzeczenia zawierającego nakaz zapłaty, konsument nie będzie w stanie ani zrozumieć, ani przeanalizować powodów wydania tego orzeczenia, ani też, w razie potrzeby, skutecznie wnieść powództwa przeciwegzekucyjnego. Nie będzie również możliwe wydanie orzeczenia przez sąd krajowy, do którego może wpłynąć apelacja. W tym względzie Trybunał wyjaśnił, że w braku skutecznej kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy nie można zagwarantować poszanowania praw przyznanych przez dyrektywę 93/13 [45].

81. Dalsze poparcie dla tego podejścia można wywieść z wyroku Banco Primus [46]. Jak wspomniano w pkt 71 niniejszej opinii, Trybunał uznał za niezgodne z dyrektywą 93/13 uregulowania krajowe, które rozszerzały skutki powagi rzeczy osądzonej na warunki, w odniesieniu do których sąd krajowy nie wydał prawomocnego orzeczenia. Trybunał zakłada zatem, że jeżeli sąd krajowy nie zbadał nieuczciwego charakteru konkretnych warunków umownych, trudno uznać, iż doszło do naruszenia zasady powagi rzeczy osądzonej [47].

82. Podejście to jest również zgodne z celami dyrektywy 93/13, zgodnie z wykładnią wypracowaną w orzecznictwie Trybunału. Należy przypomnieć, za pkt 63 niniejszej opinii, że obowiązek sądu krajowego w zakresie kontroli z urzędu jest uzasadniony z uwagi na rodzaj i wagę interesu publicznego stanowiącego podstawę ochrony udzielonej konsumentom w przepisach dyrektywy 93/13. Sąd egzekucyjny jest zatem zobowiązany do zapewnienia skuteczności tej ochrony, jeżeli

[44] Zobacz wyrok z dnia 4 czerwca 2020 r., Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, pkt 49–51).

[45] Zobacz wyrok z dnia 4 czerwca 2020 r., Kancelaria Medius (C-495/19, EU:C:2020:431, pkt 35).

[46] Zobacz wyrok z dnia 26 stycznia 2017 r. (C-421/14, EU:C:2017:60, pkt 49–54).

[47] Zobacz w tym względzie M.J. García-Valdecasas Dorrego, *Dialogue between the Spanish courts and the European Court of Justice regarding the judicial protection of consumers under Directive 93/13/EEC*, Association of Property and Business Registrars of Spain, 2018, s. 98–99.

kontroli nie przeprowadzono na wcześniejszym etapie postępowania. W przeciwnym razie obowiązek ten, spoczywający na sądzie krajowym na mocy dyrektywy 93/13, mógłby zostać pozbawiony swojej treści.

83. Potwierdzają to okoliczności niniejszych spraw, w których, jak się wydaje, sąd krajowy, który wydał nakazy zapłaty, nie przeprowadził z urzędu żadnej kontroli uczciwości warunków. Prawdą jest, jak wskazał rząd niemiecki, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału przywołanym w pkt 67 niniejszej opinii do kompetencji państw członkowskich należy decyzja, czy taka kontrola ma być przeprowadzona na etapie nakazu zapłaty, czy na etapie wykonania tego nakazu, a dyrektywa 93/13 nie wymaga, aby była ona przeprowadzona na obu etapach. Niemniej jednak tego rodzaju kontrolę należy przeprowadzić na jednym lub drugim etapie. W związku z tym uniemożliwienie sądowi egzekucyjnemu dokonania po raz pierwszy oceny uczciwości warunków tylko z powodu dorozumianej powagi rzeczy osądzonej nakazu uniemożliwia kontrolę nieuczciwego charakteru warunków na którymkolwiek etapie postępowania.

84. Należy dodać, że podejście to wydaje się zgodne z orzecznictwem Trybunału dotyczącym uregulowań krajowych wdrażających zasadę powagi rzeczy osądzonej poza kontekstem dyrektywy 93/13. W niektórych wyrokach [48] Trybunał nie zgodził się na przyznanie nadmiernej ochrony prawomocnym orzeczeniom poprzez zasadę powagi rzeczy osądzonej w sposób, który znacząco utrudnia skuteczne stosowanie prawa Unii [49]. Ponadto należy zauważyć, że w wyroku z dnia 17 października 2018 r., Klohn [50] Trybunał wskazał, że powaga rzeczy osądzonej rozciąga się tylko na roszczenia prawne, w których przedmiocie sąd orzekł, a zatem nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd wypowiedział się w ramach późniejszego sporu w kwestiach prawnych, które nie zostały rozstrzygnięte w tym prawomocnym orzeczeniu. Podobnie w swoim orzecznictwie dotyczącym stosowania powagi rzeczy osądzonej w prawie Unii Trybunał konsekwentnie utrzymuje, że powaga rzeczy osądzonej dotyczy jedynie tych kwestii faktycznych i prawnych, które rzeczywiście lub siłą rzeczy zostały rozstrzygnięte w danym orzeczeniu sądowym [51].

85. Należy zatem stwierdzić, że sporne uregulowanie krajowe jest sprzeczne z zasadą skuteczności, ponieważ czyni niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym zapewnienie ochrony przyznanej konsumentom przez dyrektywę 93/13.

86. Stwierdzam zatem, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, interpretowane w świetle zasady skuteczności, stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak uregulowanie będące przedmiotem postępowania głównego.

[48] Zobacz między innymi wyroki: z dnia 3 września 2009 r., Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, pkt 29–32); z dnia 2 kwietnia 2020 r., CRPNPAC i Vueling Airlines (C-370/17 i C-37/18, EU:C:2020:260, pkt 94–96); z dnia 16 lipca 2020 r., UR (Objęcie prawników podatkiem VAT) (C-424/19, EU:C:2020:581, pkt 31–34).

[49] Zobacz w tym względzie A. Turmo, National Res Judicata in the European Union: Revisiting the Tension Between the Temptation of Effectiveness and the Acknowledgement of Domestic Procedural Law, *Common Market Law Review*, vol. 58, 2021, s. 361–390, na s. 375.

[50] C-167/17, EU:C:2018:833, pkt 69.

[51] Zobacz wyroki: z dnia 29 czerwca 2010 r., Komisja/Luksemburg (C-526/08, EU:C:2010:379, pkt 27); z dnia 31 stycznia 2019 r., Islamic Republic of Iran Shipping Lines i in./Rada (C-225/17 P, EU:C:2019:82, pkt 47).

VII. Wnioski

87. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby na pytania prejudycjalne przedstawione przez Tribunale di Milano (sąd w Mediolanie, Włochy) Trybunał odpowiedział w sposób następujący:

Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich w świetle zasady skuteczności należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które nie zezwala sądowi egzekucyjnemu na zbadanie, z urzędu lub na wniosek strony, nieuczciwego charakteru warunków umowy, na podstawie której wydano nakaz zapłaty korzystający z powagi rzeczy osądzonej, jeżeli warunki te nie były przedmiotem wyraźnej i dostatecznie uzasadnionej oceny w kontekście tej dyrektywy.